

A Látóhatár negyvenéves jubileuma — amelyhez melegen gratulálok — véletlenül korszakhatárral esik egybe. A szellem értékmentő egységfrontjával szemben ideje van a szellem értékteremtő pluralizmusának. Menjünk szét, mint a régi nemzetek. És kezdjünk újra túrni és tanulni.

THINSZ GÉZA

Hommage à Új Látóhatár

Az őskorban kezdeném. Avagy mondjunk inkább hőskort? Persze nem mi voltunk a hősök, az a negyven—ötvenezer költő, aki Cs. Szabó László aggodalmas szavaival élve, 1956-ban Nyugatra tartott, hanem a nyugati magyar irodalmi lapok, a hagyományok őrzői, továbbfejlesztői, kulturális életünk fáradhatatlan szövívei. Most főként a Látóhatár—Új Látóhatár szerkesztőire gondolok.

Hogy milyen magas szintet képviselt ez a folyóirat, az ma már Magyarországon is köztudomású. De engedtessek meg, hogy egy hajdanvolt fiatal költő is hozzászóljon e témához, őszintén bevallott szubjektivitással, mit jelentett neki, személy szerint, a Látóhatár—Új Látóhatár léte.

Mindenekelőtt: meglepetést. Gondoljuk csak el, nemzedékem a zsdanovizmus dogmáin, Rákosi észtompító kultúrpolitikáján nevelkedett fel, egy olyan légkörben, ahol természetes volt, hogy az irodalomból kíméletlenül kizárják az irodalmat. Volt ugyan 1956-ban egy föllélegzős időszak is, de hát akkor inkább a politika került előtérbe. Voltak persze tiltott olvasmányaink is, de azok jórészt a múltat idézték.

Amikor 1957-ben elküldtem a Látóhatárnak néhány éretlen versemet, nyomban megajándékoztak a lap újabb és régebbi számaival. Ámuldozva olvastam a vaskos paksamétát: hát ilyesmi is létezik? A politikai higgadtság-nak és a magas művészi színvonalnak effajta ötvözete?

Értékmérőnk és értékvédőnk lett a Látóhatár. Éretlen fejjel sem volt nehéz rájönni arra, hogy abban a lapzuhatagban, ami akkor, az első felbuzdulások idején, elárasztotta a nyugati magyarságot, a Látóhatár az egyik legmegbízhatóbb szellemi támaszpont.

Ha emlékezetem nem csal, W. H. Auden állította egyszer, gonoszul: Rázz meg egy magyar bokrot, s nyomban kibukkan alóla a költő. Nos, 1957-ben minden nyugati fűszál mögött egy magyar költő lappangott. A politikus lángelméről nem is beszélve.

Nincs semmiféle adatom arról, hogy ezekben a zűrzavaros években hány kézirat érkezett a Látóhatárhoz—Új Látóhatárhoz, de meg vagyok győződve, a túlságosan soknál is több. (Czigány Lóránt kitűnő repertóriumai csupán azt dokumentálják, ami *megjelent.*) Hogy ez milyen többletmunkát jelenthetett a szerkesztőségnek, azt nem nehéz elképzelni. De ez a szerkesztőség nem csak munkabíró volt — számomra még ma is meghökkentő, hogy milyen biztos kézzel válogatott, magas mércéjével.

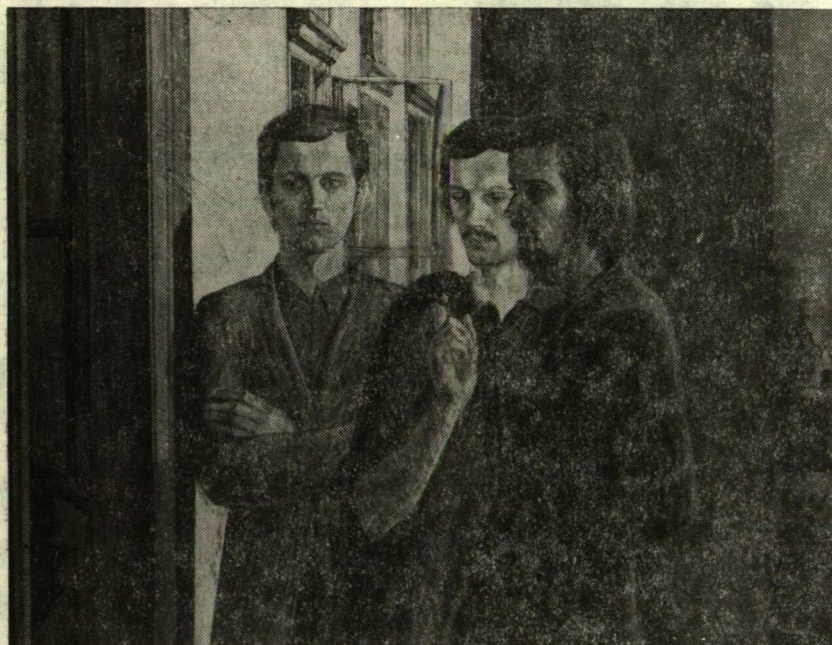
Persze voltak kivételek — magamat is ide sorolom. Enyhítő körülményként hoznám fel azt a kiadói praxist, amit elég jól ismerek, minekutána 28 éve dolgozom svéd könyvkiadóknál, felelős szerkesztőként. Tehát: „Ez a kéz-

irat bizony még nincs túl magas szinten, de „van benne valami”. Vállaljunk kockázatot, hosszú távon talán megéri.” Olykor persze nem éri meg, de itt az arányszám a fontos: nagy az eredmény, ha idők során csak 20–30% hullik ki a rostán. Lapozgatván Czigány Lóránt repertóriumait, biztos állíthatom, hogy a Látóhatárnál—Új Látóhatárnál sokkalta alacsonyabb volt a kihullók-elhallgatók százalékaránya.

Az 50-es évek végén Uppsalában tanultam az egyetemen, de legfontosabb elfoglaltságom az volt, hogy mániákusan várjam a postást, a megváltó levelet. Ha a Látóhatártól—Új Látóhatártól jött az a levél, föllélegeztem. Mert elutasították verseimet vagy sem, mindig megértő, elemzően segítőkész volt a szerkesztőség, mintha már felnőtt lettem volna, egyenrangú félként írtak nekem. Emberségesen.

Humánus célokat szolgált a lap, minden szinten. Talán a legfőbb érdeme, hogy ezt 40 éven át meg tudta tartani. Töretlenül.

1989. augusztus

ZOLTÁNFY ISTVÁN: TESTVÉREK